
Beata Kozieł

**Spostrzeganie niepowodzeń szkolnych
przez nauczycieli, uczniów i ich rodziców**

Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Wydawnictwo Adam Marszałek

wydawnictwo
adam marszałek

Recenzent:

Prof. zw. dr hab. Mirosław Józef Szymański

Redaktor prowadzący:

Judyta Węglowska

Redaktor techniczny:

Ryszard Kurasz

Korekta:

Alicja Kloska

Projekt okładki:

Krzysztof Galus

© Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek
Toruń 2011

ISBN 978-83-7780-198-7

Publikacja dofinansowana przez:
WYDZIAŁ ETNOLOGII I NAUK O EDUKACJI UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
ORAZ ZAKŁAD PEDAGOGIKI OGÓLNEJ INSTYTUTU NAUK O EDUKACJI

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową tel./fax 56 648 50 70; e-mail: marketing@marszalek.com.pl

---

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń
tel. 56 660 81 60; e-mail: marketing@marszalek.com.pl, www.marszalek.com.pl
Drukarnia nr 2, ul. Warszawska 52, 87-148 Łysomice, tel. 56 678 34 78

Spis treści

Wprowadzenie	7
Wstęp	11

Rozdział I

Tradycyjne i współczesne ujęcia niepowodzeń szkolnych

– próba przeglądu	19
1.1. Ideologie oświatowe dotyczące niepowodzeń szkolnych	33
1.2. Współczesne ujęcia niepowodzeń szkolnych	41
1.3. Konkluzje	47

Rozdział II

Pedagogiczne, biopsychiczne i społeczno-ekonomiczne

uwarunkowania niepowodzeń szkolnych – wybrane teorie ..... 57 |

2.1. Oczekiwania nauczycieli jako samospełniające się proroctwo (efekt Galatei, efekt Golema)	66
--	----

2.1.1. Ukryty program edukacji szkolnej	79
---	----

2.1.1.1. Edukacja równoległa (nieszkolna) a ukryty program edukacji	86
--	----

2.1.1.1.1. Środki masowego przekazu jako element edukacji równoległej	90
--	----

Uwarunkowania biopsychiczne	102
--	-----

2.2. Atrybucyjny model wyjaśnienia osiągnięć według B. Weinera ...	109
--	-----

Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne	115
--	-----

2.3. Zróżnicowanie strukturalne społeczeństwa a szanse edukacyjne dzieci	122
---	-----

2.3.1. Nierówności społeczne w oświacie	127
2.3.2. Bariery szans oświatowych	136
2.3. Konkluzje	152

Rozdział III

Sposoby zapobiegania i przeciwdziałania niepowodzeniom szkolnym	161
3.1. Konkluzje	184

Rozdział IV

Spoleczne spostrzeganie niepowodzeń szkolnych	191
4.1. Konkluzje	197

Rozdział V

Założenia metodologiczne badań własnych	198
5.1. Cele i problematyka badań	198
5.2. Organizacja i przebieg procesu badawczego	199

Rozdział VI

Spostrzeganie niepowodzeń szkolnych przez nauczycieli	209
6.1. Rozumienie niepowodzeń szkolnych przez nauczycieli	211
6.2. Funkcjonujące stereotypy w spostrzeganiu niepowodzeń szkolnych przez nauczycieli	217
6.3. Uwarunkowania społeczne, pedagogiczne i biopsychiczne niepowodzeń szkolnych – według badanych nauczycieli	219
6.3.1. Opinie nauczycieli o stratyfikacji społecznej i występowaniu niepowodzeń szkolnych	228
6.3.2. Zastosowanie modelu atrybucji B. Weinera w uczniowskich interpretacjach sukcesu i/lub porażki – w opinii nauczycieli	230
6.4. Nowe uwarunkowania niepowodzeń szkolnych – w opinii nauczycieli	235

6.4.1. Utrudniony dostęp do edukacji równoległej a doznawanie niepowodzeń szkolnych	237
6.4.2. Dostęp do środków masowego przekazu a doznawanie niepowodzeń szkolnych	243
6.5. Sposoby zapobiegania i przeciwdziałania niepowodzeniom szkolnym – w opinii nauczycieli	247
6.5.1. Sposoby zapobiegania i przeciwdziałania niepowodzeniom szkolnym deklarowane przez nauczycieli	252
6.6. Konkluzje	256

Rozdział VII

Spostrzeganie niepowodzeń szkolnych przez uczniów	263
7.1. Rozumienie niepowodzeń szkolnych przez uczniów	264
7.2. Uwarunkowania niepowodzeń szkolnych – według badanych uczniów	268
7.2.1. Wiek uczniów a ich opinie na temat uwzględniania/pogłębiania stratyfikacji społecznej przez nauczycieli	274
7.2.2. Doznawanie powodzeń/niepowodzeń szkolnych a pozycja ucznia w klasie	279
7.2.3. Model atrybucji B. Weinerja a uczniowskie interpretacje sukcesu i/lub porażki	296
7.3. Stosowane przez nauczycieli sposoby zapobiegania niepowodzeniom szkolnym – w opinii uczniów	299
7.4. Konkluzje	302

Rozdział VIII

Spostrzeganie niepowodzeń szkolnych przez rodziców	307
8.1. Uwarunkowania niepowodzeń szkolnych – według badanych rodziców	307
8.1.1. Opinie rodziców na temat przejawiania przez nauczycieli zachowań uwzględniających/pogłębiających stratyfikację społeczną	310

8.1.2. Wychowanie rodziców a ich opinie dotyczące spostrzegania i traktowania przez nauczycieli i rówieśników uczniów z powodzeniami/niepowodzeniami szkolnymi	314
8.2. Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym według rodziców	316
8.2.1. Stosowane przez nauczycieli sposoby zapobiegania niepowodzeniom szkolnym – w opinii rodziców	318
8.3. Konkluzje	320
Zakończenie – próba ogólnego podsumowania	323
Bibliografia	332
Spis wykresów i tabel	382